

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

УДК 336.02.330.3

DOI: 10.24411/2306–546X-2017-00017

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Ватульов А.В.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування та реалізації фінансової політики країни як інструменту регулювання економічного розвитку.

Метою дослідження є розвиток положень щодо формування державної фінансової політики в умовах інституційних перетворень економіки.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, факторний, аналізу і синтезу що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. В дослідженні розвинуто положення щодо ролі фінансової політики у системі державного регулювання економіки. Обґрунтовано пріоритетні напрями фінансової політики країни для активізації процесів економічного зростання. Визначено доцільність проведення інституційних змін податкової і бюджетної політики, запровадження державної фінансової стратегії.

Галузь застосування результатів роботи. Фінансова політика країни та інструменти її реалізації.

Висновки. Фінансова політика є дієвим інструментом впливу на соціально-економічні процеси. Вагомими завданнями у процесі розробки та реалізації фінансової політики є удосконалення системи державних фінансів, посилення ефективності регулятивної функції бюджетно-податкових, монетарних механізмів, здійснення структурних змін в економіці, спрямованих на підвищення темпів економічного зростання країни. Система фінансово-економічних інститутів є результатом розвитку та постійного вдосконалення відповідних взаємовідносин у процесі формування, регулювання та використання валового внутрішнього продукту з метою задоволення потреб суспільства. Результативність економічних перетворень, значною мірою, залежить від якісного рівня інституційної складової фінансової архітектури, стійкості фінансової системи країни, дієвості впливу фінансових інструментів на економічний розвиток країни. Пріоритетним є вдосконалення інституційного середовища державної фінансової політики, підвищення дієвості бюджетного планування і прогнозування, вдосконалення механізмів монетарного регулювання, утримання стабільного рівня цін, посилення взаємозв'язку фінансового регулювання із циклічністю економічного розвитку, забезпечення макроекономічної стабільності.

Ключові слова: фінансова політика, податкова політика, бюджетна політика, монетарна політика, державне регулювання економіки, інституційні перетворення економіки, соціально-економічний розвиток.

ФИНАНСОВАЯ ПОЛИТИКА В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ

Ватульов А.В.

***Предметом исследования** являются теоретические и практические вопросы формирования и реализации финансовой политики страны как инструмента регулирования экономического развития.*

***Цель исследования** состоит в совершенствовании положений касательно формирования государственной финансовой политики в условиях институциональных преобразований экономики.*

***Методы исследования.** В работе использовано комплекс научных методов и подходов, в том числе системный, факторный, анализа и синтеза что позволило реализовать концептуальное единство исследования.*

***Результаты работы.** В статье развиты положения о роли финансовой политики в системе государственного регулирования экономики. Обоснованы приоритетные направления финансовой политики страны для активизации процессов экономического роста. Определена целесообразность проведения институциональных изменений налоговой и бюджетной политики, формирования государственной финансовой стратегии.*

***Область применения результатов работы.** Финансовая политика государства и инструменты ее реализации.*

***Выводы.** Финансовая политика является эффективным инструментом влияния на социально-экономические процессы. Весомыми задачами в процессе формирования и реализации финансовой политики является совершенствование системы государственных финансов, усиления эффективности регулятивной функции бюджетно-налоговых, монетарных механизмов, осуществления структурных изменений в экономике, направленных на повышение темпов экономического роста страны. Система финансово-экономических институтов есть результатом развития и постоянного совершенствования соответствующих взаимоотношений в процессе формирования, регулирования и использования валового внутреннего продукта с целью удовлетворения потребностей общества. Результативность экономических преобразований в значительной степени зависит от качественного уровня институциональной составляющей финансовой архитектуры, устойчивости финансовой системы страны, действенности влияния финансовых инструментов на экономическое развитие страны. Приоритетным является совершенствование институциональной среды государственной финансовой политики, повышение точности бюджетного планирования и прогнозирования, совершенствования механизмов монетарного регулирования, удержание стабильного уровня цен, усиление взаимосвязи финансового регулирования с цикличностью экономического развития, обеспечения макроэкономической стабильности.*

***Ключевые слова:** финансовая политика, налоговая политика, бюджетная политика, монетарная политика, государственное регулирование экономики, институциональные преобразования экономики, социально-экономическое развитие.*

FINANCIAL POLICY IN THE SYSTEM OF STATE ECONOMIC REGULATION

Vatulov A.V.

***The research subject** contains the theoretical and practical questions in the sphere of financial policy formation and implementation as an instrument of social and economic development.*

***The article purpose** is to improve statements to financial policy formation under institutional transformations of the economy.*

***Methodology.** The author has used a set of scientific methods, namely: systems approach, factor, analysis and synthesis.*

***Results.** In the article, approaches to the role of financial policy in the system of state economic regulation were developed. Financial policy priorities in order to stimulate economic growth were proposed. This paper focuses on vital question of implementation the institutional transformation in budgetary and tax policy, the necessity of government financial strategy formation.*

***Practical implications.** State financial policy and instruments of its implementation.*

***Key words:** financial policy, tax policy, budget policy, monetary policy, government economic regulation, institutional transformations of the economy, social and economic development.*

Постановка проблеми. Інституційні перетворення соціально-економічної моделі розвитку суспільства обумовлюють необхідність посилення дієвості фінансової політики. Важливим є підвищення ступеню координації між її складовими у сфері підтримки розвитку реального сектору економіки та забезпечення макроекономічної стабільності. Фінансова політика має ґрунтуватись на використанні сукупності заходів грошово-кредитного регулювання, реалізації виваженої бюджетної політики для забезпечення економічного зростання, достатньо низького рівня інфляції. З метою активізації структурних змін в економіці важливим є застосування збалансованого підходу до формування бюджету. Фіскальна політика має адаптивно реагувати на економічну циклічність за необхідності досягнення позитивного бюджетного балансу в умовах відновлення росту валового внутрішнього продукту. Особливого значення набувають питання запровадження державного

стратегічного та перспективного бюджетного планування. Формування прогностичних бюджетних показників має узгоджуватись з державною фінансовою стратегією. Важливим є удосконалення механізмів фінансової політики за умов посилення впливу глобалізації на вітчизняну економіку. Доцільним є визначення підходів до дієвого розвитку системи державного фінансового регулювання, забезпечення прозорості фінансового ринку. Значна увага державних інститутів має бути зосереджена на питаннях посилення стійкості фінансової системи, зміцнення її кредитного та інвестиційного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування та реалізації фінансової політики, посилення результативності її впливу на економічний розвиток країни присвячені праці вчених: Т. Боголіб, А. Гриценка, І. Запатріної, Л. Лисяк, І. Луїної, І. Лютого, Дж. Стігліца, Д. Троя, В. Федосова, І. Чугунова та інших [1-10].

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування та реалізації фінансової політики країни як інструменту регулювання економічного розвитку.

Метою статті є розвиток положень щодо формування державної фінансової політики в умовах інституційних перетворень економіки.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, факторний, аналізу і синтезу що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати дослідження. Динамічність змін економічної кон'юнктури обумовлює необхідність формування виваженої та адаптивної фінансової політики, що сприятиме забезпеченню умов для відновлення економічного зростання та соціальної стабільності у суспільстві. Фінансова політика як вагомий економічний інститут має відігравати провідну роль у визначенні цілей, завдань структурних перетворень податкової, бюджетної, грошово-кредитної системи з посиленням якісного рівня їх управління. Слід зазначити, що фінансова політика як складова системи державного регулювання економіки передбачає використання інституційних інструментів, важелів і форм фінансової архітектури з метою забезпечення макроекономічної стабілізації та створення передумов для стійкого економічного зростання і збалансованого розвитку суспільних відносин. Формування та реалізація дієвої політики має базуватися на принципах функціональної збалансованості, обґрунтованості, системності, адаптивної ефективності, що спрямовано на забезпечення оптимальних співвідношень між її складовими. Можливості використання заходів фінансової політики пов'язані з умовами та результатами виробництва, рівнем розвитку продуктивних сил та економічних відносин, характером споживання суспільного продукту. Реалізація структурних реформ системи державних фінансів потребує врахування інституційної інерції, що передбачає певний лаг у результативності здійснюваних трансформацій фінансової політики, посилення дієвості контролю за виконанням прийнятих рішень у даній сфері. Трансформація фінансових інститутів є важливим етапом удосконалення та модернізації фінансової системи, що обумовлює перехід до її нового якісного рівня.

Співвідношення між складовими фінансової архітектури формуються з урахуванням державних та ринкових методів впливу на соціальні та економічні процеси. Удосконалення фінансової політики має здійснюватися з урахуванням структурних особливостей вітчизняної економіки та має супроводжуватись пошуком балансу між державним і саморегульованими механізмами, узгодженням концепції бюджетно-податкової політики з принципами і потребами соціального захисту населення. Логічним є дослідження впливу фінансової політики на динаміку внутрішнього інвестиційного та споживчого попиту, що ґрунтується на комплексному поєднанні бюджетних, податкових і монетарних механізмів, враховує лагові ефекти їх дії, рівень інституційного забезпечення, зміну екзогенного та ендogenous економічного середовища, процеси міжнародного фінансового співробітництва, трансформаційні перетворення фінансової системи. Застосування даної моделі дозволяє підвищити дієвість фінансової політики у сфері формування доходів бюджету, розподілу видатків бюджету, регулювання дефіциту та державного боргу, посилити ступінь координації монетарної та фіскальної політики з метою активізації процесів росту валового внутрішнього продукту. Інструменти та важелі монетарної політики мають забезпечувати грошову пропозицію, необхідну для розширеного економічного відтворення. Важливим є подальший розвиток методологічних та інституційних засад фінансової політики суспільного розвитку.

Фінансова система змінюється з урахуванням впливу інтеграційних процесів, посилення конкуренції на ринках фінансового капіталу. Необхідним є удосконалення системи оцінки макроекономічних умов, тенденцій у бюджетно-податковій та грошово-кредитній сферах за допомогою якісних і кількісних індикаторів. Основні засади формування фінансово-бюджетної політики на середньострокову перспективу мають враховувати волатильність економічних процесів, обумовлених, в тому числі кон'юктурою на світових ринках та глобалізаційними тенденціями. З огляду на зазначене, важливим є підвищення дієвості та адаптивності фінансового регулювання з використанням міжнародних стандартів і принципів його здійснення. Посилення інституційної спроможності фінансових органів управління, підвищення рівня прозорості їх діяльності сприятиме зростанню функціональної ефективності державної політики. Тренди розвитку економіки засвідчили потребу тісної взаємодії і координації фіскальної та монетарної політики в процесах протидії рецесії та з метою стимулювання сукупного попиту.

Забезпечення економічного розвитку потребує реалізації інституційних змін фінансової політики, оновлення основних засобів, технологій, проведення структурної перебудови економіки. З метою підтримки процесів стійкого зростання промислового виробництва та валового внутрішнього продукту слід забезпечити

довгострокову стійкість фінансової системи, проводити послідовну фінансово-бюджетну політику, яка має сприяти досягненню прогнозованого рівня макроекономічної динаміки [6]. Зазначене проявляється у досягненні цільових показників помірної інфляції, стабільності податкової системи, збалансованості бюджету, передбачуваного рівня валютного курсу, який сприяє посиленню конкурентоспроможності економіки та належної ситуації з платіжним балансом.

Бюджетно-податкова політика має бути спрямована на відтворення та стимулювання розвитку людського капіталу з огляду на необхідність посилення конкурентоспроможності економіки. Вагомим значенням набувають питання реалізації інвестиційного потенціалу бюджетної політики, що потребує зростання ефективності капітальних інвестицій та розвитку засад механізму надання державних гарантій. Динамічність економічних перетворень вимагає актуалізації інвестиційних пріоритетів розвитку, формування комплексної ієрархії державних інвестиційних програм. Від рівня обґрунтованості рішень у сфері справляння податків, регулювання видатків бюджету, дефіциту бюджету залежить інвестиційна активність економічних суб'єктів, обсяг тінзації економіки, перспективи соціально-економічного розвитку суспільства [3]. Дослідження процесів формування та реалізації фінансової політики потребує використання збалансованого підходу виходячи із поставлених завдань щодо забезпечення відповідного рівня фінансування бюджетних зобов'язань та створення умов для стійкого економічного зростання. Інституційні зміни в податковій політиці мають забезпечити залучення додаткових інвестицій у реальний сектор економіки. Подальший розвиток підходів щодо розробки податкової політики надасть можливість підвищити ступінь адаптивності впливу оподаткування на соціально-економічне середовище та якісний рівень керованості державними фінансами. Податкова політика є більш волатильною в країнах з трансформаційною економікою, що проявляється у зміні кількості податків, їх ставок, бази, податкових пільг, перегляду переліку та пропорцій розподілу загальнодержавних податків і зборів між державним та місцевими бюджетами. Стабільність податкової системи визначає наміри суб'єктів господарювання щодо реалізації своєї діяльності у середньостроковій перспективі. Встановлені правила регулювання підприємництва, дія механізмів захисту прав власності, прозорий механізм адміністрування податків, а також помірність їх ставок у розрізі груп платників є визначальними умовами для прийняття рішень щодо інвестування в проекти та розвиток бізнесу.

З метою активізації росту реального валового внутрішнього продукту доцільним є використання механізму державного регулювання у сфері бюджетних видатків. Разом з тим, зростання вагового показника видатків бюджету взаємопов'язано із посиленням податкового навантаження на економіку та збільшенням бюджетного дефіциту, що стримує процеси економічного відновлення. Крім того, розміри державного боргу та видатків на його обслуговування знижують можливості стимулюючого впливу відповідних бюджетних заходів. З огляду на зазначене, механізм регулювання первинного дефіциту бюджету має ґрунтуватись на принципах функціональних фінансів щодо досягнення фінансової стійкості бюджетної системи. Важливим є запровадження інституційних обмежень показників інвестиційної та соціальної складової бюджету, дефіциту бюджету та структури джерел його фінансування. Фінансування закладів соціальної сфери має ґрунтуватись на принципах та методах оцінки нормативної вартості суспільної послуги та кількості їх одержувачів. Реалізація зазначеного потребує здійснення додаткових витрат з бюджету для компенсації втрат доходів звільнених працівників, однак сприятиме оптимізації видатків на освіту, охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток в середньостроковому періоді. Важливим є розвиток алгоритму оцінки ефективності видатків бюджету, в тому числі на стадіях планування та виконання відповідних бюджетних програм.

Необхідним є подальший розвиток методологічних підходів щодо формування державних цільових програм, відображення в даних програмах індикативних показників та індикаторів стратегічних документів соціально-економічного розвитку країни, що має посилити рівень кореляції програм і пріоритетів державної політики. Важливим є визначення граничних обсягів фінансування довгострокових програм економічного спрямування за рахунок коштів бюджету. При підготовці концепції програми важливо визначити цільові групи одержувачів ефектів від її виконання. Доцільність реалізації бюджетної програми має ґрунтуватись на основі кінцевих цілей, передбачених планами діяльності головного розпорядника коштів. Значний перелік державних цільових програм, що фінансуються не в повному обсязі, не сприяє вирішенню поставлених завдань та знижує результативність планування і виконання бюджету за програмно-цільовим методом, що обумовлює необхідність оптимізації кількості таких програм. Ступінь дієвості планування бюджетних асигнувань на виконання цільових загальнодержавних та місцевих програм залежить від своєчасності моніторингу та оцінки ефективності даних програм [4]. Обґрунтовано, що системний підхід до оцінки ефективності видатків бюджету має передбачати виокремлення критеріїв економічної та соціальної ефективності на стадіях формування і виконання програми. Вагоме значення посідають питання розвитку процедур та механізмів попереднього державного фінансового аудиту, оперативного аналізу і контролю бюджетних програм з метою забезпечення адаптивності змін рівня їх фінансового забезпечення.

Бюджетна політика має бути спрямована на формування дієвої моделі перерозподілу фінансових ресурсів між рівнями бюджетної системи, сприяти соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Належний рівень обґрунтованості управлінських рішень щодо формування бюджетних показників надасть змогу підвищити ефективність фінансово-бюджетної політики [8]. Доцільним є підвищення фінансової спроможності територіальних громад, забезпечення збалансованого поєднання доходних та видаткових повноважень органів місцевого самоврядування. Зміна структури видатків бюджету має передбачати

упорядкування трансфертів населенню та підприємствам. З огляду на посилення ролі видатків бюджету у процесі регулювання соціально-економічного розвитку держави та адміністративно територіальних одиниць, важливим є оптимізація кількості бюджетних програм, покращення якісного рівня управління бюджетними коштами у межах встановлених бюджетних повноважень та проведення оцінки ефективності бюджетних програм, внутрішнього фінансового контролю за повнотою надходжень, взяттям бюджетних зобов'язань розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів. Необхідним є розвиток інструментів програмно-цільового методу планування бюджету, посилення відповідальності за порушення у фінансовій сфері.

Доцільним є удосконалення інституційного середовища та інструментарію бюджетного прогнозування та планування, що спрямовано на посилення результативності фінансово-бюджетної політики [8]. З метою подальшого розвитку методологічної бази системи прогнозування бюджетних показників доцільно враховувати низку динамічних взаємозв'язків між складовими бюджетної архітектоники у процесі перерозподілу валового внутрішнього продукту. Прогноз видаткової частини бюджету на середньостроковий період має ґрунтуватись на основі макроекономічних показників, забезпечення бюджетної збалансованості, державних цільових програм економічного та соціального розвитку з визначенням їх граничних фінансових значень. З метою забезпечення послідовності, системності та ефективності бюджетної політики важливим є формування довгострокової бюджетної стратегії із визначенням результативних показників реалізації її основних напрямів. Система державного стратегічного планування, як фундаментальна основа для розробки стратегічних векторів бюджетної політики, є інструментом забезпечення структурної модернізації економіки та підвищення її конкурентоспроможності. В умовах обмеженості фінансових ресурсів вагомим завданням реалізації бюджетної стратегії є концентрація фінансування на пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку країни, обґрунтування ієрархії цілей, завдань та принципів бюджетної політики узгодження фінансових можливостей бюджету щодо реалізації даних цілей в межах бюджетних періодів [5]. Доцільним є поглиблення взаємозв'язку річного та перспективного бюджетного планування. В сучасних умовах, при розробці перспективних напрямів бюджетної політики необхідним є врахування ефекту та здійснення переорієнтації економіки на переважно ендогенні чинники економічного зростання. Важливим є впровадження середньострокового індикативного планування в діяльність головних розпорядників бюджетних коштів.

Грошово-кредитна стратегія має ґрунтуватись на цій стабільності та функціонуванні надійних трансмісійних механізмів для досягнення прогнозованих соціально-економічних показників. Запровадження елементів монетарного режиму інфляційного таргетування є вагомим заходом реалізації стратегічних завдань грошово-кредитної політики [9]. Доцільним є використання превентивного підходу щодо кількісних показників інфляції у середньостроковій перспективі з урахуванням впливу сукупності економічних та фінансових чинників.

Для забезпечення цінової стабільності важливим є підвищення довіри до інституту, який формує та реалізує грошово-кредитну політику, розвиток фінансового ринку, проведення збалансованої та послідовної бюджетно-податкової політики, що дозволить у певній мірі нейтралізувати циклічні економічні коливання. За умов наявності значного державного боргу доцільним є інституційне обмеження показника бюджетного дефіциту, розмір якого не перевищуватиме планового обсягу видатків на обслуговування боргу. Пріоритетними заходами монетарної політики є розвиток механізму рефінансування банків, сприяння збалансуванню валютного ринку задля активізації процесів кредитування реального сектору економіки. Важливим є накопичення міжнародних резервів, що сприятиме досягненню фінансової стабілізації. Разом з тим, інститут монетарної політики із покращенням стану платіжного балансу та стійким економічним відновленням має сприяти функціонуванню ліквідного та прозорого внутрішнього валютного ринку. Формування ефективного фінансового ринку потребує посилення конкурентоспроможності вітчизняних фінансових інститутів, підвищення рівня їх капіталізації, активізації діяльності інституційних інвесторів, впровадження відповідних механізмів захисту прав споживачів фінансових послуг та інвесторів, удосконалення інфраструктури, інструментарію ідентифікації, моніторингу і управління системними ризиками.

Держава є одним із вагомих споживачів та замовників товарів та послуг, використання електронної системи публічних закупівель стимулює розвиток економіки за умови раціонального використання бюджетних коштів та розвитку підприємницького середовища. В сучасних умовах механізм державного замовлення може викликати мультиплікативний попит, що посилить економічну активність, вагома увага має бути приділена підтримці вітчизняних товаровиробників високотехнологічної продукції. Механізм публічних закупівель має ґрунтуватись на принципах транспарентності, справедливості, ефективності та підконтрольності. Проведення модернізації транспортної, телекомунікаційної, енергетичної, житлово-комунальної інфраструктури сприятиме зростанню рівня активності суб'єктів підприємницької діяльності. Доцільним є розбудова методологічних засад концесійного механізму державно-приватного партнерства в сфері управління інфраструктурними об'єктами.

Вітчизняний ринок фінансових послуг потребує подальшої розбудови своєї інфраструктури, проте певні складові ринку є доволі розвинутими, що проявляється зростаючою кількістю надання відповідних послуг. Водночас, економічна рецесія, значним чином, вплинула на фінансовий стан банків та небанківських фінансових установ, що відобразилось на зниженні довіри до фінансових інститутів. Сучасні тенденції розвитку цього ринку обумовлюють необхідність підвищення дієвості та адаптивності системи державного регулювання, що направлено на посилення захисту прав інвесторів, використання міжнародних стандартів та принципів регулювання. Посилення інституційної спроможності державних фінансових інститутів,

підвищення рівня прозорості їх діяльності сприятимуть зростанню функціональної ефективності системи регулювання ринку фінансових послуг. Важливим є удосконалення механізму державного нагляду, забезпечення проведення відповідного тестування фінансових установ для визначення рівня їх фінансової стійкості. Вагомим напрямом підвищення дієвості державного нагляду є посилення взаємодії державних фінансових інститутів з саморегулювальними організаціями із делегуванням їм частини повноважень.

Висновки. Фінансова політика є дієвим інструментом впливу на соціально-економічні процеси. Вагомими завданнями у процесі розробки та реалізації фінансової політики є удосконалення системи державних фінансів, посилення ефективності регулятивної функції бюджетно-податкових, монетарних механізмів, здійснення структурних змін в економіці, спрямованих на підвищення темпів економічного зростання країни. Система фінансово-економічних інститутів є результатом розвитку та постійного вдосконалення відповідних взаємовідносин у процесі формування, регулювання та використання валового внутрішнього продукту з метою задоволення потреб суспільства. Результативність економічних перетворень, значною мірою, залежить від якісного рівня інституційної складової фінансової архітектури, стійкості фінансової системи країни, дієвості впливу фінансових інструментів на економічний розвиток країни. Пріоритетним є вдосконалення інституційного середовища державної фінансової політики, підвищення дієвості бюджетного планування і прогнозування, вдосконалення механізмів монетарного регулювання, утримання стабільного рівня цін, посилення взаємозв'язку фінансового регулювання із циклічністю економічного розвитку, забезпечення макроекономічної стабільності.

Список використаних джерел

1. Боголиб Т.М. Бюджетная политика как инструмент экономической стабильности / Т.М. Боголиб // *Економічний часопис-XXI*. – 2015. – № 3–4 (1). – С. 84–87.
2. Запатріна І.В. Бюджетний механізм економічного зростання: монографія / І.В. Запатріна. – К.: Ін-т соц.-екон. стратегій, 2007. – 528 с.
3. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія / Л.В. Лисяк. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 594 с.
4. Лютий І.О. Теоретико-методологічні засади бюджетної політики / І.О. Лютий // *Фінанси України*. – 2009. – № 12. – С. 13-19.
5. Чугунов І.Я. Довгострокова бюджетна стратегія в системі економічної циклічності / І.Я. Чугунов // *Вісник КНТЕУ*. – 2014. – № 5. – С. 64–73.
6. Чугунов І.Я. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки / І.Я. Чугунов, М.Д. Пасічний // *Вісник КНТЕУ*. – 2016. – № 5. – С. 5-18.
7. Davig, Troy, and Eric M. Leeper Monetary–fiscal policy interactions and fiscal stimulus // *European Economic Review*. – 2011. – vol. 55 (2). – 211-227 p.
8. Chugunov I.Y. Budget policy under economic transformation / I.Y. Chugunov, V.D. Makogon // *Economic Annals-XXI*. – № 3-4 (2). – 2016. – pp. 66-69.
9. Fatás, Antonio, and Ilian Mihov Policy volatility, institutions, and economic growth // *Review of Economics and Statistics*. – 2013. – vol. 95 (2). – pp. 362-376.
10. Stiglitz J. *Stability with Growth: Macroeconomics, Liberalization and Development* / J. Stiglitz, J. A. Ocampo, S. Spiegel. – Oxford: Oxford University Press, 2006 – 352 p.

References

1. Bogolib, T. (2015) *Biudzhetnaia polityka kak instrument ekonomicheskoi stablynosti [Fiscal policy as an instrument of macroeconomic stability]*. *Ekonomichnij Casopis-XXI (Economic Annals-XXI)*, 3–4 (1), 84–87
2. Zapatrina, I. (2007) *Biudzhetniy mekhanizm ekonomichnoho zrostantia [Budget mechanism of economic growth]*. Kyiv: Institute of socio-economic strategy, 528 p.
3. Lisyak, L. (2009) *Biudzhetna polityka u systemi derzhavnoho rehuliuвання sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Budget policy in the system of government socio-economic regulation in Ukraine]*. Kyiv: DNU AFU. 598 p.
4. Liutyi, I. (2009) *Teoretyko-metodolohichni zasady biudzhetnoi polityky [Theoretical and methodological basis of budgetary policy]*. *Finansy Ukrainy (Finance of Ukraine)*, 12, 13-19.
5. Chugunov, I. (2015). *Dovhostrokovaya biudzhetna stratehiia v systemi ekonomichnoi tsyklichnosti [The long-term budgetary strategy in the cyclical economic system]*. *Visnyk Kyivskogo natsionalnogo torovelno-ekonomichnogo universytetu (Herald of Kyiv National University of Trade and Economics)*, 5, 64-77
6. Chugunov, I., Pasichniy, M. (2016) *Finansova polityka Ukrainy v umovakh hlobalizatsii ekonomiky [Financial policy in Ukraine in the terms of economic globalization]* *Visnyk Kyivskogo natsionalnogo torovelno-ekonomichnogo universytetu (Herald of Kyiv National University of Trade and Economics)*, 5, 5-18
7. Davig, Troy, and Eric M. (2011) *Leeper Monetary–fiscal policy interactions and fiscal stimulus*. *European Economic Review*, 55 (2), 211-227
8. Fatás, A. and Ilian M. (2013) *Policy volatility, institutions, and economic growth*. *Review of Economics and Statistics*, vol. 95 (2), 362-376.
9. Chugunov, I., Makogon, V. (2016) *Budget policy under economic transformation*. *Economic Annals-XXI*, 3-4 (2), 66-69.

10. Stiglitz J. (2006) *Stability with Growth: Macroeconomics, Liberalization and Development* / J. Stiglitz, J. A. Ocampo, S. Spiegel. Oxford: Oxford University Press, 352 p.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Ватульов Андрій Вікторович кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету
02156, м. Київ, Киото 19

ДАННЫЕ О АВТОРЕ

Ватульов Андрей Викторович кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов Киевского национального торгового-экономического университета,
02156, г. Киев, Киото 19

DATA ABOUT THE AUTHOR

Andriy Vatulov PhD (Economics), Associate professor,
Kyiv National University of Trade and Economics
02156, Kyiv, 19, Kioto st.

УДК 634.6

DOI: 10.24411/2306-546X-2017-00016

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Городніченко Ю.В.

Предметом дослідження є фінансові відносини, що виникають між державою та іншими суб'єктами економіки, в процесі залучення, розподілу, використання та погашення державного боргу України.

Мета роботи полягає у дослідженні та узагальненні основних етапів виникнення, утворення та становлення фондового ринку в світі та поява його в Україні і на основі цього визначення основної його концепції існування та подальшого розвитку.

Методи, що були використані в процесі дослідження: узагальнення, метод порівняльного аналізу, статистичний та інші методи дослідження.

Методологія проведення роботи. Робота виконана на основі досліджень сучасних наукових поглядів щодо визначення сутності фондового ринку.

Результати роботи. Приділено увагу дослідженню факторів, що сприяли появі перших цінних паперів; визначено що одним із перших цінних паперів був вексель; визначено особливості появи та становлення фондових ринків світу та в Україні. У результаті дослідження було знайдено низку невирішених проблем у сфері функціонування фондового ринку. Перспективою подальших досліджень є пошук методів управління фондовим ринком, які дадуть змогу підвищити ефективність вітчизняної економіки за рахунок припливу коштів.

Галузь застосування результатів: Міністерство фінансів України, Верховна Рада України.

Висновки. Враховуючи, що сутність є філософською категорією, яка відображає внутрішній зміст предмету, який проявляється у єдності всіх багатогранних та суперечливих форм його буття.

Фондовий ринок має 400-річну історію розвитку у Європейських країнах, та глибоку історію у Царській Росії. Розвиток Інфраструктури фондового ринку завжди забезпечував гарантії прав власності учасників ринку, чесність перерозподілу прибутків, а також вільний перерозподіл капіталу між галузями народного господарства. Саме фондовий ринок є механізмом, який забезпечує перетік капіталу до нових інноваційних галузей економіки без бюрократичного втручання держави.

Фондовий ринок є одним з найважливіших сегментів фінансової системи, через який здійснюються фінансові інвестиції, які є домінуючими у сучасній економіці. Цей ринок тісно пов'язаний з багатьма ринками, зокрема з валютним, ринком капіталів, які, як і фондовий ринок, є складовими фінансового ринку України. Вплив фондового ринку на економіку, особливо з досягненням високого рівня розвитку, важко переоцінити. Так, замість грошово-емісійних методів покриття бюджетного дефіциту або величезних кредитів Національного банку України, використовуються цінні папери, тобто не інфляційне покриття цього дефіциту. Водночас, цінні папери зв'язують вільні грошові кошти суб'єктів господарювання та населення.

Ключові слова: фінансовий ринок, фондовий ринок, цінні папери, інвестиції, вексель, біржа.

ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ И СТАНОВЛЕНИЯ ФОНДОВОГО РЫНКА УКРАИНЫ

Городниченко Ю.В.

Предметом исследования являются финансовые отношения, возникающие между государством и другими субъектами экономики, в процессе привлечения, распределения, использования и погашения государственного долга Украины.